د کاروبار لپاره تمویل

لیکوال:طیب سکون

لارښود استاد: پوهنیار ریحان الله رحی

Download from:aghalibrary.com

تمویل

هر فعالیت او کاروبار د یو لړ مالي او پولي وسایل شتون ته اړتیا لري، تصدۍ او شرکتونه باید د خپلو اقتصادي فعالیتونو د ترسره کولو لپاره مالي او پولي وسایل په واک کې ولري تر څو د هغوی په درلودلو سره وتوانیږي، چې خپل هدف وړ فعالیتونه ترسره کړي. زیات شمېر تصدۍ او سهامي شرکتونه د پانګو اچونو لپاره کافي مالي او پولي وسایل په واک کې نه لري؛ پس اړ دي چې د هدف وړ پانګه اچونو د ترسره کیدو په موخه مالي او پولي وسایل د نورو مالي ادارو څخه په لاس راوړي، تر څو د مالي او پولي وسایلو کمښت جبران کړي.

دا چې دغه پولي او مالي وسایل څه ډول په لاس راوړو او ترلاسه شوي مالي او پولي وسایل څه ډول تنظیم کړي، نو اړینه ده چې د تمویل د علم څخه باخبره ووسو. دا چې د یوې تصدۍ او شرکت پانګه د مالک د پانګې، عامه اسهامو، خاصو اسهامو او قرضونو څخه تشکیل شوي وي؛ نو تمویل ددوی ترمنځ د مفادو د توزیع سیاست، د اسهامو انشقاق، نشر او قیمت گذاري، د نقدو پیسو جریان، د پیسو تهیه او تنظیم او داسې نور مسایل تر مطالعې لاندې نیسي.

په دغه سمینار کې به د کاروباري تمویل په اړه لازم معلومات ترلاسه کړئ.

د اقتصاد په ادبیاتو کې د پانګې تهیه کولو ته تمویل ویل کیږي. یا په بله ویناء د یو فعالیت لپاره د پیسو برابرولو ته تمویل ویل کیږي.

که چېرته د یو کاروبار لپاره پیسې تهیه شي دې ته کاروباري تمویل وایې، که چیرې د دولت د فعالیتونو د مخ ته وړلو لپاره پیسې تهیه شي دې ته عامه تمویل وایې او که چیرته د یو شخص لخوا د فعالیت د ترسره کولو لپاره پیسې تهیه شي دې ته انفرادي تمویل وایې.

Download from:aghalibrary.com

کاروباري تمویل: د لومړي ځل لپاره د یو کاروبار د پیل کیدو په خاطر او همدارنګه د کاروبار د پیل څخه وروسته د کاروبار د توسعې او پراختیا په خاطر د پولي پانګې برابرولو ته د کاروبار تمویل کیږي.

هر ډول کاروبار (که تولیدي وي که تجارتي، همدارنګه که مشتریانو ته اجناس عرضه کوي او که خدمت) په ښه شکل د خپلو فعالیتونو د ترسره کولو لپاره تمویل ته اړتیا لري. د یو کاروبار د تمویل مقدار د کاروبار د شکل، نوعیت او حجم په پام کې نیولو سره فرق کوي. د مثال په ډول: د یواځیني مالکیت کاروبار په پرتله په سهامي شرکتونو کې زیات مقدار پولي پانګې او پیسو ته اړتیا ده.

کاروبار ولې تمویل ته اړتیا لري؟

ځواب:

الف: هر کاروبار د خپلو فعالیتونو د ترسره کولو لپاره په شکل د اشکالو یو اندازه ثابتو شتمنیو (ځمکه، ماشین الات، فرنیچر، موټرې، تجهیزات او داسې نور... .) ته اړتیا لري؛ چې پرته لدې شاید د یو کاروبار پیل کیدل او په ښه شکل سره پر مخ تلل ممکن نه وي د نوموړو شتمنیو د اخیستلو لپاره تمویل ضروري دی.

ب: د یو کاروبار د ورځنیو فعالیتونو د ترسره کولو په نتیجه کې زیات شمیر مصارف رامنځته کیږي. د بیلګې په ډول: د اموالو خریداري، د مزد و معاش ورکړه، د بریښنا بیل، د سود تادیه کول، د اشتهاراتو مصارف او داسې نور... .

چې د نوموړو مصارفو د پوره کولو لپاره هم تمویل ضروري دي.

Download from:aghalibrary.com

د کاروبار بڼې(form of business Organization):

دا چې د کاروبار د تمویل مضمون اصلي او عمده موضوع د کاروبار د بیلابیلو شکلونو لپاره د اړتیا په وخت کې د خپلنی پانګې، پردی پانګې په شکل له بیلابیلو سرچنیو څخه د پولي پانګې او پیسو تهیه کول دي؛ نو مخکې له دې چې د کاروبار د تمویل په منابعو بحث وکړو لومړی باید د کاروبار د عمده شکلونو په اړه معلومات ولرو.

۱. یواځینی مالکیت Sole proprietorship:

د کاروبار دغه شکل تر ټولو پخوانی او ساده شکل دی. په یواځینی مالکیت کې د کاروبار ټوله سرمایه د ي، شخص له لوري کاروبار ته راوړل کیږي. په یواځیني مالکیت کاروبار کې یوازې یو نفر د کاروبار مالک وي او د کاروبار په هکله ټول تصمي نیونه هم د همدې یوه نفر په لاس کې وي.

د یواځیني مالکیت کاروبار ګټې:

۱. دغه ډول کاروبار په اسانی سره رامنځته کیږي.

۲. د کاروبار مالک کولای شي خپل کاروبار ختم کړي.

۳. د کاروبار ټوله ګټه یواځې یو نفر ترلاسه کوي.

۴. سهامي شرکت په څیر دوه ځل مالیه پکې نه شته.

۵. د کاروبار مالک په تصمیم نیونه کې بشپړ خپلواک وي.

د یواځینې مالکیت کاروبار نیمګړتیاوې:

۱. ګټه یې د سهامي او نورو شرکتونو په پرتله کمه وي.

۲. دا چې د کاروبار مالک یو نفر وي نو د کاروبار په مدیریت کې هم ستوونزې وي.

۳. د پور ترلاسه کولو کې اکثرهع ستونزې لري.

۴. دا چې پانګه دېکې کمه وي نو د یواځیني مالکیت کاروبار د پراختیا چانس هم کم وي.

۵. کیدایشي ډیر ژر له منځه لاړ شي.

۲. شرکت Partnership

د کاروبار هغه شکل ته واي چې په هغه کې دوه یا څو کسان د یو لیکلي او یا هم شفاهي قرارداد په اساس خپلې پانګې سره یو ځای کوي او د ګټې په ګډه سره کاروبار ترسره کوي. پدې شرط چې ګټه او تاوان به د شریکانو ترمنځ شریک وي.

د شرکت ګټې:

۱. په اسانۍ سره رامنځته کیږي.

۲. پانګه پکې زیاته وي.

۳. د کاروبار مدیریت پکې ښه وي.

۴. د ټولو شریکانو له لوري تصمیم نیونه کیږي.

د شرکت نیمګړتیاوې:

۱. د شریکانو ترمنځ شخړې او اختلاف رامنځته کیږي.

۲. د سهامي شرکت په پرتله د شرکت موده کمه وي، ځکه د یو شریک په مړینې سره شرکت له منځه ځي.

۳. د شرکت څخه د خپلې سرمایې په ایستلو کې ستوونزې.

۳. سهامي شرکت یا کمپنی Corporation:

سهامي شرکت د کاروبار هغه شکل دی چې د قانون په رڼا کې د حکمي شخص حیثیت لري او د قانون په رڼا کې د کاروبار مالکان جدا او کاروبار جدا وي. سهامي شرکت په خپل نوم سره کولای شي د حقیقي شخص په څیر د مالي ادارو او نوور ډلو سره مختلف ډوله کاروباري معاملات ترسره کړي لکه: د پور اخستل او ورکول، د شتمني،و اخستل او پلورل او داسې نور... .

د سهامي شرکت ګټې:

۱. د سهامي شرکت د شتون موده ډیره وي.

۲. د یواځینې مالکیت او شرکت په پرتله پانګه پکې ډیره وي.

۳. مدیریت یې ډیر منظم وي.

۴. ګټه یې ډیره وي.

د سهامي شرکت نیمګړتیاوي:

۱. ددې ډول شرکت تاسیس ډیر ستونزمن وي او ډیر قانوني مراحل لري، ډیر وخت نیسي او په تاسیس کولو یې ډیرې پیسې مصرفیږي.

۲. مالیه ورکړه پکې ډیره وي.

۳. د سامي شرکت مدیر د سهامي شرکت سهم لرونکو مفادو پر ځای خپلو مفادو پسې ګرځي.

۱. د کاروباري تمویل منابع (source of business finance):

د کاروباري تمویل لپاره دوه سرچینې وجود لري خپله پانګه او پردۍ پانګه؛ که چیرته د کاروبار لپاره پیسې د پور په شکل ترلاسه شي دې ته پردی تمویل وایې او که چیری د کاروبار لپاره پیسې د مالکینو پواسطه برابر شي دې ته خپلنې تمویل (Equity finance) وایې.

د کاروبار لپاره پیسې له لاندې لارو څخه تمویل کیږي:

الف. پردی تمویل (Debit finance): د مشتریانو څخه د وخت څخه وړاندې د پیسو ترلاسه کولو د تمویل څخه عبارت دی. ځینې کاروبار اداړې په ټولنه کې د ښه شهرت څخه برخمن وي چې د دوی اجناسو او یا خدماتو ته ډیره تقاضا موجوده وي، نو دغه کاروباري اداړې د مشتریانو څخه پیسې په پیشکي ډول اخلي او بیا وروسته ورته اجناس او یا خدمات وړاندې کوي، چې دې ته پردی تمویل ویل کیږي.

د پردې تمویل په لاندې ډول ډولونو ترلاسه کیدای شي:

۱. بانک څخه نقده پیسې اخستل(cash credit):

ځینې کاروباري اداري د خپل کاروبار تمویل لپاره د بانک څخه نقدي پیسې د تضمین په بدل کې ترلاسه کوي (البته دغه تضمین معمولاً د جایدادونو اسناد وي) او د پیسو څخه د استفادې په مقابل کې بانکونو ته سود ورکوي.

۲. د اجناسو پور:

ځینې وخت بانکونه خپلو مشتریانو ته د ټاکلې مودې لپاره د نقدو پیسو پر ځای د هغوی د ضرورت وړ اجناس تهیه کوي. کله چې دغه ټاکلې موده پوره کیږي، مشتریانو بانک ته ددغې جنس قیمت جمع کوي چې ورسره، ورسره بانک ته د بانک ګټه هم د نقدو پیسو په شکل تادیه کوي.

د مثال په توګه داسې فرضوو چې احمد یو جنراتور ته ضرورت لري، بانک نوموړي ته د نقدو پیسو پر ځای جنراتور اخلي چې ددغې جنراتور اصلي قیمت ۳۰۰۰ افغانۍ دی، خو د نوموړي کس اړ دی چې بانک ته یو کال وروسته د شوي قرارداد په اساس ۴۰۰۰ افغانۍ تادیه کړي.

۳. د ګټې ایسارول:

دا پدې مفهوم کله چې کاروبار ګټه وکړي، د شریکانو د توافق په اساس ټوله ګټه یا د ګټې یوه برخه په کاروبار کې د نورې پانګې اچونې لپاره ایساریږي او نور د کاروبار پر شریکانو ویشل کیږي.

۴. اجاره:

ځینې وخت کاروباري اداري د خپل کاروباري فعالیت د مختنه وړلو لپاره یوه ځمکه، یو کور، یو ماشین، موټر او نور د معلومې مودې لپاره په اجاره اخلي، کله چې موده پوره کیږي دغه ځمکه، کور، ماشین، موټر او یا نور څه بیرته خپل اصلي خاوند ته ورکول کیږي، البته ددغو شتمنیو د استفادې په مقابل کې د کاروبار پیسې (کرایه) چې دا هم په پردی تمویل کې شامل کیږي.

۵. اوور ډرافټ:

د اوور ډرافت د قرار داد په اساس یو سوداګر د خپلو پیسو ترڅنګ چې په خپل بانکي حساب کې یې لري کولای شي چې یوه اندازه نورې ټاکلې پیسې هم د بانک څخه ترلاسه کړي. کله چې نوموړي سوداګر د خپلو پیسو پرته نورې ټاکلې پیسې د بانک څخه ترلاسه کوي په نوموړو پیسو باندې سود وضع کیږي.

د مثال په ډول علي په خپل بانکي حساب کې سل زره افغانۍ لري، خو د بانک د قرارداد پر اساس نوموړی کولای شي چې د سل زره افغانیو تر څنګ پنځوس زره نورې هم د بانک څه ترلاسه کړي، کله چې علي د سل زره افغانیو پرته هر څومره پیسې (پنځوس زره یا لدې کمې) وباسي په هماغه اندازه ورباندې سود وضع کیږي، داسې فرضوو چې علي د بانک څخه ۱۲۰۰۰۰ افغانۍ وباسي، نو پدې وخت کې علي مجبور دی چې په ۲۰۰۰۰ افغانیو باندې بانک ته سود ورکړي، نه په ۱۲۰۰۰۰ افغانیو باندې ځکه چې ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ خو د علي خپلې پیسې دي او دغه ۲۰۰۰۰ افغانۍ د اوور ډرافت په شکل د بانک څخه وباسي.

د اوور ډرافټ پیسو فیصدي نظر بانکونو ته فرق کوي.

پردي تمویل زیانونه

ـ د سود تادیه کول:

کله چې د کاروبار د تمویل لپاره پیسې په پور واخستل شي یو تاوان یې دادې چې ددغې پور سود باید تادیه شي.

ـ پور ورکوونکي کاروباري محکمې ته راکش کیدلی شي:

که چیرې کاروبار په خپل وخت کې پور ورکوونکي ته د هغه پور یا سود په ټاکلي وخت کې ور نه کړي، نو پور ورکوونکی کولای شي، دغه کاروباري محکمې ته راکش کړي.

د پوریز یا پردي تمویل گټې:

۱. د کاروبار پراختیا:

نغدې پیسې په کاروبار کې د ملا د تیر حیثیت لري، نو ویلی شو چې نغدې پیسې د کاروبار په پراختیا کې د پام وړ رول لري او پرته د نغدو پیسو څخه یو کاروبار نه شي کولای پراختیا وکړي.

۲. پور ورکونکي د کاروبار په چارو کې د مداخلې حق نه لري:

پور ورکونکي د کاروبار په چارو کې د مداخلې حق نه لري دوی صرف کولای شي چې خپلې پیسې جمع سود په ټاکلي موده کې د کاروباري نه ترلاسه کړي، مگر که چیرته دغه پیسې د

پور پر ځای د یو شمیر کسانو لخوا پدې شرط راوړل شي چې نومړي کسان د کاروبار مالکین وګڼل شي. نو بیا هغوي کولای شي چې د کاروبار په تصامیمو کې هم مداحله وکړي.

۳. ګټه:

کله چې کاروبار ګټه وکړي، نو د کاروبار مالک ددې ګټې کمه برخه پور ورکوونکي ته د هغې د پور په بدل کې ورکوي او د ګټې ډیره برخه د کاروبار مالک سره پاتې کیږي، مګر ددې برعکس که همدغه پیسې یو چانه واخستل شي او ددې پیسو په بدل کې هغه په کاروبار کې شریک کړای شي نو بیا نیم په نیمه هغه ته د هغې د شراکت له وجهې ورکول کیږي.

۴. بیړنۍ جاري مصارف:

ددې لپاره چې یو کاروبار د ځنډ او خنډ سره مخامخ نه شي، یو کاروباري کولای شي چې د خپلو عاجلو او بیړنیو مصارفو د تمویل لپاره پور ترلاسه کړي، نو د پور ګټه همدا شوه چې کاروبار له ودریدو (توقف) څخه وساتل شي.

۵. د کاروبار د انحلا مخنیوی:

ځینې وخت کاروبار د انحلال سره مخ وي او کاروباري نه شي کولای چې خپل مصارف تمویل کړي نو دغه وخت کې کاروباري کولای شي پور ترلاسه کړي او د انحلال مخنیوي وکړي.

٦. د پور په برخه کې د اعتبار ترلاسه کول:

Download from:aghalibrary.com

کله چې کاروباري خپل پورونه په خپل وخت تادیه کړي، نو کاروباري د قرضي په برخه کې اعتبار ترلاسه کوي او په راتلونکي کې کولای شي چې په اسانۍ سره پور ترلاسه کړي.

خپلنی تمویل (Equity finance):

کله چې د کاروبار د مخته وړلو لپاره د کاروبار د مالکینو یا مالک لخوا پیسې برابرې شي دې ته خپلنې تمویل ویل کیږي. مثلاً ادریس سل زره افغانۍ لري پر همدې پیسو غواړي یو کاروبار پیل کړي چې دغه سل زره افغانیو ته خپلنې تمویل وایې.

د خپلني تمویل گټې:

۱. د اوږدې لپاره پانگه:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو دا پیسې د اوږدې مودې لپاره په کاروبار کې باتې کیږي.

۲. د پور له اندیښنو خلاصون:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو کاروباري به د د پور له اندیښنو خلاص وي.

۳. په پور ورکونکي باندې د گټې نه ویشل:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو ټوله گټه همدوې ته پاتې کیږي.

Download from:aghalibrary.com

۴. د پور ترلاسه کولو وړتیا:

کله چې کاروباري اداره د چا نه پوروړي نه وي، نو خلک په کاروبار باندې اعتبار کوي او په اسانۍ پور ورکوي.

د خپلنې تمویل زیانونه:

۱. غیر ضروري نقدې پیسې:

که چیرته کاروبار تمویل لپاره د خپلو پیسو نه استفاده وشي، نو ځینې وخت ددې امکان شته چې د پیسو د ی،ې برخې نه استفاده ونه شي چې دې ته غیر ضروري نقدې پیسې وایې.

۲. د پیسو په تخصیص کې د نظر نه یووالی:

چون کاروبار ته د مختلفو شریکانو له لوري پیسې راوړل شوي دي، نو ددغو پیسو په تخصیص کې هم مختلف نظرونه موجود وي چې پایله کې ستونزې را ولاړیږي.

پای

۳۰/۲/۱۳۹۷

Download from:aghalibrary.com

Download from:aghalibrary.com

Download from:aghalibrary.com